

Føroysk luttøka í granskingarsamstarvi:

Horizon 2020 verður til Horizon Europe

15 føroyskir stovnar og fyrirkur hava higartil fingið 25 milliónir til verkætlanir úr evropeisku granskingarskránni Horizon 2020. Nýggja granskingarskráin Horizon Europe fer helst at gera tað lættari hjá Føroyum at luttaka í evropeiska granskingarsamstarvinum.

Eftir Dagmar Joensen-Næs

Føroyar hava nú í níggju ár havt avtalu við ES um granskingarsamstarv. Avtalan merkir, at føroyskir granskarar, granskingarstovnar og fyrirkur kunnu søkja um stuðul til gransking, menning og nýskapan úr granskingargrunnum hjá ES á jøvnum fœti við granskarar og stovnar í ES.

Fyrsta granskingarsamstarvsavtalan millum Føroyar og ES varð undirskrivað í juni 2010. Hon var galdandi fyri sjeýndu rammuskránni hjá ES, ið nevndist FP7 og var galdandi til og við 2013.

HORIZON 2020

1. januar 2014 kom nýggja rammuskráin hjá ES, Horizon 2020, í gildi. Føroyar eru eisini við í hesi rammuskránni, sum hevur gildi til og við 2020.

Horizon 2020 leggur stóran dent á at byggja brýr millum gransking, nýskapan og framleiðslu. Rammuskráin byggir á triggjar súlur, sum eru samfelagsligar avbjóðingar, vísindi í heimsflokki og ídnaðarlig leiðsla.

Í Horizon 2020 er eisini ein skipan, har smáar og miðalstórar fyrirkur kunnu leita upplýsing og ráðgeving um ymisk granskingar- og nýskapararøki og fáa stuðul til at

gera framleiðslu búnað til marknaðin.

Øll lond, sum eru við í Horizon 2020, hava National Contact Points (NCPs), sum veita umsøkjarum ráðgeving og persónliga tænastu. Granskingarráðið hýsir føroysku NCP tænastuni.

Føroyskir granskingarstovnar og fyrirkur hava higartil fingið játtaðar góðar 25 milliónir kr til verkætlanir innan gransking og nýmenning úr Horizon 2020. Vit eru eisini partar av verkætlanum, har játtanin er latin til fyrirkur í eitt nú Svøríki og Danmark, men har fittur partur av játtanini verður brúktur í Føroyum. Umframt hetta fáa vit figgjarligan stuðul frá Horizon 2020 til luttøku í fleiri netverkum.

Góðar 100 umsóknir um stuðul úr Horizon 2020 eru sendar úr Føroyum. Av teimum hava higartil 15 stovnar og fyrirkur fingið játtan til at vera við í 23 evropeiskum verkætlanum. Talan er bæði um einstakar fyrirkur, sum hava

fingið játtan til eina verkætlanin um eitt nýtt framleiðslutól, og um fyrirkur og stovnar, sum hava fingið játtan at vera við sum samstarvspartar í størri altjóða netverkum. Hesi netverkin eru ofta virkin í fleiri ár, og ein verkætlan leiðir aloftast til aðrar verkætlanir.

Granskingarstovnar, ið hava fingið mest í stuðli frá Horizon 2020, eru Havstovan og Jarðfeingi. Fyrirkurnar, ið hava fingið mest, eru sp/f Syntesa og sp/f Ocean Rainforest.

Seinnu árin hava eisini fleiri smáar føroyskar fyrirkur søkt og fingið stuðul og góð ummæli frá Horizon 2020. Talan er um smærri stuðulsupphæddir, men tær eru við til at gera tað lættari hjá fyrirkunum at fáa játtan, um tær søkja aftur.

Føroyar hava tilsamans gildið 70 milliónir kr fyri at vera við í Horizon 2020. Tað er nógv meira enn vit hava fingið burturúr samstarvinum.

HORIZON EUROPE

Tann næsta stóra granskingarskráin hjá ES verður fyrireikað í lötuni. Rammuskráin hevur fingið heitið Horizon Europe, og hon verður galdandi frá 2021 til 2027.

Horizon Europe hevur sum mál, at ES skal varðveita stóðu sína sum oddalið í altjóða gransking og nýmenning.

ES fer eftir ætlan at játta 750 milliardir krónur til gransking og nýmenning í Horizon Europe. Figgjarætlanin verður endaliga samtykt seinni í ár.

Nýggjar samráðingar skulu vera millum Føroyar og ES um luttøku í Horizon Europe. Ætlanin er, at ein nýggjur figgingarleistur skal vera galdandi fyri Horizon Europe, sum fer at geva størri javnvág millum gjald og stuðul.

Vónir eru tí um, at Føroyar fara at fáa meiri burturúr ES granskingarsamstarvinum figgjarliga undir næstu rammuskránni.

EURAXESS hjálpir granskarum at flyta

Føroyar eru partur av EURAXESS tænastuni hjá ES, sum ger tað lættari hjá granskarum at flyta millum lond at arbeiða í stytttri ella longri tíð.

Granskingarráðið hevur bygt upp og hýsir nú EURAXESS tænastuni, sum hevur til endamáls at gera tað lættari fyri granskarar at flyta millum lond at arbeiða í stytttri ella longri tíð.

Føroyska EURAXESS tænastan kunnu og ráðgevir um øll hugsandi viðurskipti í sambandi við at koma til Føroyar sum granskari ella at fara úr Føroyum út í heim at granska.

Tænastan í Føroyum er partur av einum netverki við umleið 200 deplum í 42 londum.

Føroyska EURAXESS tænastan hevur ein portal, euraxess.fo, við viðkomandi upplýsingum til útlendskar granskarar og familjur teirra um uppihaldsloyvi, skatt, heilsutrygd, málskeið og onnur

praktisk viðurskipti. Eisini eru lýsingar av føroyska granskingar- umhvørvinum og samfelagsviðurskiptum.

Føroyskir granskarar, ið hava hug at fara til onnur lond í Evropa at granska, kunnu eisini fáa ráð og kunning á EURAXESS portalum hjá teimum londum, tey ætla at fara til.

Á portalinum ber eisini til at finna granskarastórv í Evropa. Føroyskir granskingarstovnar og fyrirkur kunnu lýsa eftir granskarum á portalinum og røkka hvørjum króki í Evropa uttan kostnað.

Tveir EURAXESS tænastudeplar eru í Føroyum, har granskarar eisini kunnu fáa persónliga leiðbeining um at flyta til Føroya. Annar er á Granskingarráðnum, og hin er á Fróðskaparsetrinum.

EURAXESS tænastan skipar eisini fyri verkstovum og skeiðum, har starvsfólk og granskarar á avvarðandi stovnum hittast og umrøða praktisk viðurskipti og forðingar.

Marie Curie stuðlar flytføri

Flytføriskipanin Marie Skłodowska-Curie Actions í Horizon 2020 rammuskránni gevur granskarum møguleika at søkja stuðul til at flyta til eitt annað land at granska í eitt tíðarskeið.

Granskarar í Føroyum, sum hava hug at fara uttanlands at granska, kunnu søkja um stuðul frá Marie Skłodowska-Curie Actions. Granskarin velur sjálvur evnið, sum hann ella hon ætlar at granska, og ger avtalu við ein stovn ella fyrirku uttanlands um at søkja um stuðul frá Marie Skłodowska-Curie Actions.

Umsóknir til Marie Curie skránni eru munandi einfaldari enn umsóknir til Horizon 2020 frá stórum samstarvsnetverkum. Umsóknin telur 10 síður og verður skrivað saman við stovninum ella fyrirkuni uttanlands.

Verður umsóknin játtað, fær

granskarin stuðul til útreiðslur til flyting og uppihald í eitt tvey ára tíðarskeið, og stovnurin ella fyrirkun fæst lönina til granskaran endurgoldnað.

Eingi krøv eru til tjóðskap, og skipanin kann tí brúkast av granskarum um allan heimin. Eisini føroyskir granskarar uttanlands, sum ynskja at virka á einum stovni ella í eini fyrirku í Føroyum í eitt tíðarskeið kunnu søkja. Treytin er bert, at umsøkjarin ikki hevur búð ella virkað í landinum, sum søkt verður um at fara til, í meira enn 12 mánaðir innan fyri teir seinastu 36 mánaðirnar.

At fáa føroyingar aftur til Føroya við Marie Curie stuðli er ein góður møguleiki hjá serliga granskingarstovnum at víðka um virksemið við einum nýggjum starvi, sum seinni kann gerast

varandi.

Granskingarstovnar, ið hýsa granskarum við stuðli frá Marie Curie, verða eisini hægri mettir, tá teir søkja um stuðul úr Horizon 2020 til størri samstarvsverkætlanir. At vera vertur fyri granskara við Marie Curie stuðli er prógv um, at stovnurin hevur fjølbroytt og altjóðakent umhvørvi og lýkur altjóða krøv og treytir.

Marie Skłodowska-Curie Actions hevur skipanir bæði fyri royndar granskarar og fyri ph.d. lesandi.

Í 2018 sendu 10.000 granskarar um allan heimin umsókn inn um stuðul úr Marie Curie skránni. Higartil hava sjeý føroyskir granskarar roynt at søkt um stuðul frá Marie Skłodowska-Curie Actions. Fleiri hava fingið góð skoðsmál, men enn hevur ikki eydnast nøkrum at fáa figging.